

พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปา
ขององค์การบริหารส่วนตำบลสัน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน*
BUDDHIST INTEGRATING FOR ENHANCING THE EFFICIENCY OF WATER
SUPPLY MANAGEMENT IN SAN-AT WIANGSA SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, WIANGSA DISTRICT,
NAN PROVINCE

บุญญพัฒน์ ธนเจริญศิริ

Punyaphat Thanacharoenhiran

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: Jthanacharoenhiran@outlook.com

โทรศัพท์ 062-9642464

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมวิธีครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปา 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปา และ 3) เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปในเขตพื้นที่ตำบลสัน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 10 หมู่บ้าน จำนวน 379 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการศึกษา 1) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลสัน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปามีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง และ 3) พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาเป็นแนวทางที่เน้นการสร้างจิตสำนึกและความภูมิใจในการบริการสาธารณะ มุ่งเน้นความเพียรพยายามในการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคและวิกฤตการณ์น้ำอย่างต่อเนื่อง ความเอาใจใส่ในการตรวจสอบระบบและควบคุมคุณภาพน้ำให้ได้มาตรฐาน และการนำข้อมูลการดำเนินงานมาวิเคราะห์และประเมินผลเพื่อปรับปรุงระบบบริหารจัดการให้ทันสมัยและยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, ประสิทธิภาพ, การจัดการน้ำ, องค์การบริหารส่วนตำบลสัน, อำเภอเวียงสา, จังหวัดน่าน

* Received 16 March 2026; Revised 23 March 2026; Accepted 18 April 2026

Abstract

This mixed-method research aimed to 1) examine the level of efficiency in water supply management; 2) investigate the relationship between the principles of Iddhipada Dhamma and the efficiency of water supply management; and 3) propose a Buddhist-integrated approach to enhance the efficiency of water supply management. The sample group consisted of 379 residents aged 18 years and above from 10 villages in San Subdistrict, Wiang Sa District, Nan Province, along with 10 key informants. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and descriptive content analysis. The findings revealed that: 1) the overall efficiency of water supply management of the San Subdistrict Administrative Organization, Wiang Sa District, Nan Province, was at a high level; 2) the relationship between the principles of Iddhipada Dhamma and the efficiency of water supply management was positive, with a relatively high correlation coefficient; and 3) the Buddhist-integrated approach for enhancing water supply management efficiency emphasizes building awareness and pride in public service, persistence in continuously addressing technical problems and water crises, attentiveness in system inspection and water quality control to meet standards, and the use of operational data for analysis and evaluation in order to improve management systems toward modernity and sustainability.

Keywords: Buddhist Integration, Efficiency, Water Management, San Subdistrict Administrative Organization, Wiang Sa District, Nan Province

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ทวีความรุนแรงขึ้น โดยภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนที่ต้องใช้น้ำจำนวนมากในการทำการเกษตร ดังนั้นทิศทางการบริหารจัดการน้ำชลประทานจึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานที่ได้รับการพัฒนาแล้วด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มคุณค่าของน้ำชลประทานโดยมีขบวนการที่สำคัญที่สุดคือการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (กรมชลประทาน, 2554) การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management; PIM) หมายถึง การบริหารจัดการชลประทานโดย เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทาน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการบริหารจัดการ ชลประทาน เข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในการตัดสินใจบริหารจัดการ และดำเนินงานกิจกรรมชลประทาน ทั้งในด้านการก่อสร้าง และด้านการส่งน้ำ และบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกันหรือได้กำหนดขึ้น นอกจากนี้ การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมตาม ความหมายของกรมชลประทาน ยังรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหาร ส่วนตำบล เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการกระจายอำนาจลงสู่ ท้องถิ่น อีกทางหนึ่งด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอย่างแท้จริง

การบำบัดน้ำเสียที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งจากชุมชนและเขตอุตสาหกรรมส่งผลให้แหล่งน้ำบางส่วนอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม อย่างไรก็ดี แนวโน้มสถานการณ์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินในภาพรวมดีขึ้นในปี 2562

เมื่อเทียบกับปี 2559 โดยมีแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีเพิ่มขึ้นร้อยละ 12 ในขณะที่มีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมลดลงร้อยละ 2 ในด้านการจัดการน้ำ พบว่าประเทศไทยมีระดับความเครียดน้ำสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่ประสิทธิภาพการใช้น้ำปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 6.95 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตร ในปี 2559 เป็น 7.40 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อลูกบาศก์เมตรในปี 2561 นอกจากนี้ สัดส่วนของปริมาณน้ำสูญเสียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.9 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 34.7 ในปี 2562 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ที่ร้อยละ 25 และยังเล็งเห็นความสำคัญรวมถึงความเป็นอยู่เพื่อยกระดับให้กับประชากรหรือประชาชนที่อยู่อาศัยภายใน ตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมากยิ่งขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (NESDC), 2567)

องค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ โดยเฉพาะระบบประปาหมู่บ้านที่มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีน้ำที่สะอาดและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค การพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการน้ำจึงเป็นภารกิจเร่งด่วนเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนำหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน ผูกไมตรีเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะ หลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2550) มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับประสิทธิภาพความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมกับการบริหารจัดการน้ำ รวมถึงการนำเสนอแนวทางพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการและประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ให้เกิดความยั่งยืนและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในพื้นที่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและแม่นยำตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำและระดับการนำหลักธรรมมาใช้อย่างปฏิบัติงาน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัด น่าน ครอบคลุมพื้นที่การปกครองทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน รวมจำนวนประชากร 7,066 คน ผู้วิจัยได้ทำการกำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ซึ่งคำนวณได้ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 379 คน เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สะท้อนข้อเท็จจริงของแต่ละพื้นที่อย่างแม่นยำ ผู้วิจัยจึง ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นชั้นภูมิ ลุกข่ายตามรายหมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 ไร่สาม, หมู่ที่ 2 บ้านพระเนตร, หมู่ที่ 3 บ้านสาม, หมู่ที่ 4 บ้าน สาลิก, หมู่ที่ 5 บ้านผาเวียง, หมู่ที่ 6 บ้านคือเวียง, หมู่ที่ 7 บ้านโป่ง, หมู่ที่ 8 บ้านใหม่, หมู่ที่ 9 บ้านทรายทอง และหมู่ที่ 10 บ้านสามสามเหนือ โดยการกระจายแบบสอบถามเป็นไปตามสัดส่วนความหนาแน่นของประชากรใน แต่ละหมู่บ้านอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลัก แบ่ง โครงสร้างออกเป็น 4 ตอนหลัก ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ระดับการนำหลักกฏธรรมาธิปไตยมา ใช้ในการทำงาน จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาใน 5 ด้าน (ด้านแหล่งน้ำดิบ ด้าน ระบบผลิต ด้านการบำรุงรักษา ด้านคุณภาพน้ำ และด้านการบริหารกิจการ) รวม 25 ข้อ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะกระบวนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เริ่มจากการนำแบบร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เพื่อหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่าทุกข้อคำถามมี ค่าระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอ นบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นสูงถึง 0.935 จึงมั่นใจได้ว่าเครื่องมือมีความเสถียร และแม่นยำ

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการอย่างละเอียดและเป็นลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการ ประสานงานขอหนังสือส่งตัวอย่างเป็นทางการจากผู้อำนวยการหลักสุตรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ ถึงนายกองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้าน เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่และประสานงานกับผู้นำชุมชนทั้ง 10 หมู่บ้าน ผู้วิจัยและทีมงานได้ลงพื้นที่แจก แบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและความสำคัญของการมีส่วนร่วมให้แก่ ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ พร้อมทั้งให้คำอธิบายเพิ่มเติมในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีข้อสงสัยเกี่ยวกับประเด็น คำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงที่สุด นอกจากนี้ยังได้มีการนัดหมายจุดรับคืนแบบสอบถามที่ชัดเจน และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเบื้องต้นทันทีที่ได้รับคืน เพื่อป้องกันการสูญหายหรือข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ซึ่ง จากการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดทำให้ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนมาครบทั้ง 379 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 3 รูปแบบหลัก คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะประชากรและระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ น้ำประปา รูปแบบที่สองคือสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ รูปแบบสุดท้ายคือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิดเพื่อ สรุปสาระสำคัญเป็นความเรียง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้บริหารระดับนโยบายของ อบต.สำน พนักงานระดับปฏิบัติการที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานประปา ตัวแทนประชาชนผู้ใช้น้ำที่เป็นสมาชิกสภา อบต. ตลอดจนนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐประศาสนศาสตร์ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมเช่นนี้ช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่รอบด้านและสะท้อนสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ในทุกมิติทั้งเชิงการบริหารงานและเชิงวิชาการธรรมะ

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือหลักคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ และประเด็นสนทนาเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำประปา เครื่องมือนี้ผ่านกระบวนการตรวจสอบและกลั่นกรองความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้มั่นใจว่าข้อคำถามจะสามารถดึงข้อมูลเชิงลึกที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้สูงสุด โดยเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้สะท้อนทัศนคติ ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาองค์กรอย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการติดต่อประสานงานและนัดหมายวัน เวลา รวมถึงสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านตามความสะดวก โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองแบบเผชิญหน้า ในระหว่างการสัมภาษณ์ได้มีการขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงบริบทที่ครบถ้วนและไม่ตกหล่น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เพิ่มเติมจากการรวบรวมเอกสารทางราชการ รายงานการประชุม แผนยุทธศาสตร์พัฒนาตำบล และสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน เพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบสอบทานข้อมูลและประกอบการตีความผลการวิจัยให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาถอดเสียงอย่างละเอียด (Verbatim Transcription) และจำแนกหมวดหมู่ประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อยืนยันความคงเส้นคงวาของข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลและแหล่งอ้างอิงที่ต่างกัน ก่อนที่จะนำผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาสังเคราะห์รวมกันเพื่อสรุปเป็นแนวทางพุทธบูรณาการที่ชัดเจนและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบความเรียงพรรณนาวิเคราะห์ที่เป็นระบบสืบไป

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวม

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาของ องค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านแหล่งน้ำดิบ	4.21	0.36	มาก

2. ด้านระบบประปา	4.37	0.33	มาก
3. ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร	4.11	0.43	มาก
4. ด้านการควบคุมการผลิตและบำรุงรักษาระบบประปา	4.36	0.29	มาก
5. ด้านการบริหารกิจการระบบประปา	4.01	0.44	มาก
ภาพรวม	4.21	0.29	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์กรบริหารส่วนตำบลสัน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ด้านมาตรฐานคุณภาพระบบประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.29) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์กรบริหารส่วนตำบลสัน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์กรบริหารส่วนตำบลสัน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม					
	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์กรบริหารส่วนตำบลสัน โดยภาพรวม	1. ด้านแหล่งน้ำดิบ	2. ด้านระบบประปา	3. ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร	4. ด้านการควบคุมการผลิตและบำรุงรักษาระบบประปา	5. ด้านการบริหารกิจการระบบประปา
หลักหลักอิทธิบาท 4	.740**	.763**	.361**	.556**	.586**	.592**
โดยภาพรวม						
1. ด้านฉันทะ	.697**	.692**	.273**	.637**	.464**	.577**
2. ด้านวิริยะ	.368**	.305**	.287**	.262**	.364**	.243**
3. ด้านจิตตะ	.760**	.739**	.394**	.547**	.562**	.680**
4. ด้านวิมังสา	.292**	.489**	.075	.115*	.326**	.169**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.740^{**}$) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมและกระบวนการทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยเน้นที่การเปลี่ยนทัศนคติและวิธีการปฏิบัติงานของบุคลากรและชุมชน 1. ฉันทะ (ความพอใจ) คือ การสร้างแรงจูงใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เจ้าหน้าที่และชุมชนทำงานด้วย ความรัก ความภาคภูมิใจ และความเต็มใจ ไม่ใช่แค่ทำตามหน้าที่ 2. วิริยะ (ความพากเพียร) คือ ความมุ่งมั่นที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นการทำงานเชิงรุกที่เกินกว่าปกติ เช่น การแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที การซ่อมแซมระบบที่เก่าชำรุด โดยมีความเพียรในการ วางแผนระยะยาว ทั้งการจัดหาแหล่งน้ำสำรองและติดตั้งเครื่องกรองน้ำที่ทันสมัย เพื่อให้ประชาชนมีน้ำสะอาดและเพียงพอใช้ตลอดทั้งปี 3. จิตตะ (ความคิด จิตจดจ่อ) คือ การทำงานด้วยความใส่ใจและสติ มุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์และ แก้ปัญหาที่ต้นเหตุอย่างรอบคอบ ในทุกรายละเอียด ตั้งแต่การตรวจสอบคุณภาพน้ำ การเฝ้าระวังปริมาณน้ำ และการซ่อมแซมท่ออย่างแม่นยำ รวมถึงการ รับฟังปัญหาจากชาวบ้านด้วยความตั้งใจ 4. วิมังสา (ความไตร่ตรอง พิจารณา) คือ การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นการประเมินผลการดำเนินงานเป็นประจำ สำรองความคิดเห็น และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแผนการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้ระบบน้ำประปามีรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}= 4.21$) แสดงให้เห็นว่า อบต.บ้าน มีระบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน โดยประเด็นที่ต้องอภิปรายเชิงลึกมีดังนี้:ความโดดเด่นด้านระบบประปาและการกระจายน้ำ ด้านระบบประปามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}= 4.37$) โดยเฉพาะในเรื่องการกระจายน้ำที่ทั่วถึงในระดับ มากที่สุด อภิปรายได้ว่า อบต.บ้าน ให้ความสำคัญกับความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอันดับแรก จึงมีการวางระบบท่อและจุดจ่ายน้ำที่ครอบคลุมทั่วครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศิวกฤตเดชพลโย (2562) ที่พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของท้องถิ่นในระดับมาก เกิดจากการที่องค์กรให้ความสำคัญกับงานด้านบริการและการเตรียมการที่ชัดเจนการบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบ: การที่มีแหล่งน้ำดิบเพียงพอในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.62$) สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการพื้นที่ เนื่องจากอำเภอเวียงสาเป็นพื้นที่ที่มีความผันผวนด้านทรัพยากรน้ำ การสำรองน้ำดิบที่เพียงพอจึงเป็นดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งจุดที่ควรพัฒนา พบว่าการจัดบันทึกมาตรวจวัดน้ำหลักยังอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}= 3.50$) อภิปรายได้ว่าในปัจจุบันเจ้าหน้าที่เน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (น้ำไหล-น้ำสะอาด) แต่ยังขาดความเป็นระบบในงานธุรการและสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ฉัตรชัย นาถาพลอย (2561) ที่ระบุว่างานด้านการจัดเก็บรายได้และงานสำนักงานมักเป็นส่วนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเร่งปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการบริหารจัดการ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในระดับ ค่อนข้างสูง ($R = .740^{**}$) อภิปรายได้ว่าคุณธรรมของ

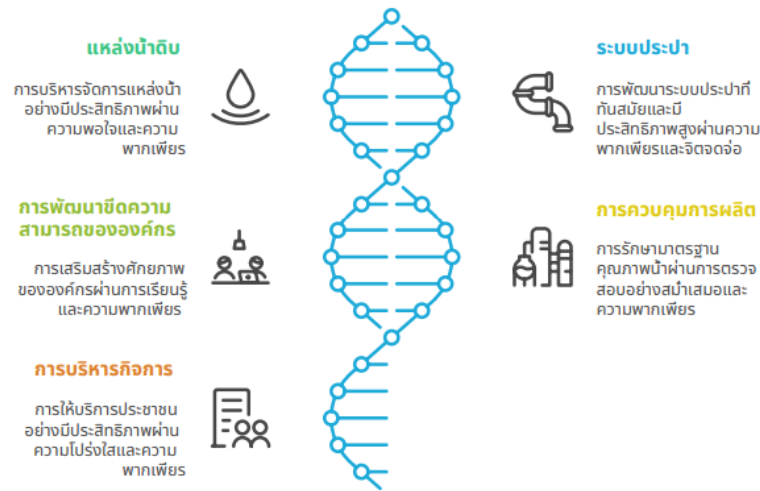
บุคลากรเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดทิศทางของประสิทธิภาพองค์กรดังนี้ ด้านจิตตะ (ความใส่ใจ) และ ฉันทะ (ความรักในงาน) สองด้านนี้มีความสัมพันธ์สูงสุด ($R = .760$ และ $.697$) อภิปรายเชิงพื้นที่ได้ว่า เจ้าหน้าที่ อบต.ส้าน ปฏิบัติงานด้วยหัวใจ (Service Mind) การมีความรักในถิ่นฐานและมีความใส่ใจจดจ่อในการตรวจสอบคุณภาพน้ำและแหล่งน้ำสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยหลักที่ลดโอกาสการเกิดน้ำประปาขุ่นหรือน้ำขาดช่วง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสุทธิ โพธิ์ศรี (2557) ที่ระบุว่าความเอาใจใส่ (จิตตะ) เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจและองค์กรภาครัฐด้านวิริยะ (ความพากเพียร) และ วิมังสา (ความไตร่ตรอง): แม้ความสัมพันธ์จะอยู่ในระดับรองลงมา แต่อภิปรายได้ว่าความเพียรพยายามในการลงพื้นที่ซ่อมแซมระบบประปาแม้ในช่วงเวลาลำบาก และการไตร่ตรองหาข้อบกพร่องของบ่อกรองน้ำ ($\bar{X} = 4.55$) เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ระบบประปามีเสถียรภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมี วิทาสสิทธิ์ (2560) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการไตร่ตรองพิจารณาการใช้งบประมาณ และทรัพยากรอย่างคุ้มค่าควบคู่ไปกับความขยันหมั่นเพียร

3. พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่าการบูรณาการอิทธิบาทธรรมเข้ากับการกิจของ อบต.ส้าน คือการสร้างพุทธนวัตกรรมแห่งการบริการ ดังนี้ การเปลี่ยนหน้าที่เป็นบุญกุศล เจ้าหน้าที่ไม่ได้มองว่าการจัดหาน้ำเป็นเพียงงานราชการ แต่มองเป็นความภาคภูมิใจที่ได้ทำคุณประโยชน์ให้ชุมชน (ฉันทะ) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ยั่งยืนกว่าค่าตอบแทน การสร้างระบบตรวจสอบเชิงพุทธ (วิมังสา) การนำหลักการตรวจสอบประเมินผลมาใช้ในการบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์จุดบกพร่องของระบบผลิตน้ำ เป็นการอุดช่องโหว่ด้านการบริหารกิจการที่ยังอยู่ในระดับปานกลางให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มยุรฉัตร ผิวอ่อนดี (2558) ที่ว่าการนำหลักธรรมมาใช้ร่วมกับการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ จะส่งผลให้ผลผลิตขององค์กร (ในที่นี้คือน้ำประปา) มีคุณภาพมาตรฐานและสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ประชาชน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้จากการวิจัย เรื่อง “พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสังเคราะห์เป็นแนวทางในการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ ออกมาเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการ หลักอิทธิบาทธรรม ๔ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความพากเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ และ วิมังสา ความไตร่ตรอง เข้ากับการบริหารจัดการน้ำประปาใน ๕ มิติหลัก จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพได้อย่างยั่งยืน ดังแผนภาพที่ปรากฏดังนี้

พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ ประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลลำ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

แผนภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย“พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาของ
องค์การบริหารส่วนตำบลลำ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” สามารถสรุปได้รายละเอียดดังนี้

1. ด้านแหล่งน้ำดิบ การจะบริหารจัดการแหล่งน้ำดิบให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มต้นจากการมี
ฉันทะ คือความเต็มใจที่จะอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำตามธรรมชาติอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพียงแค่การใช้ประโยชน์
เท่านั้น จากนั้นต้องใช้ วิริยะ คือความพากเพียรในการสำรวจ ตรวจสอบ และแสวงหาแหล่งน้ำสำรองใหม่ ๆ เพื่อ
เตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ขาดแคลนน้ำในอนาคต นอกจากความพากเพียรแล้ว ยังต้องมี จิตตะ คือความ
จดจ่อในการติดตามและวิเคราะห์คุณภาพน้ำดิบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มั่นใจว่าน้ำที่นำมาใช้มีความปลอดภัย
สุดท้ายคือต้องใช้ วิมังสา คือการไตร่ตรองและพิจารณาทางเลือกในการบริหารจัดการแหล่งน้ำทั้งหมดอย่าง
รอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุดแก่ชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม

2. ด้านระบบประปา การพัฒนาระบบประปาให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงไม่ใช่เรื่องง่าย
แต่ต้องอาศัยการบูรณาการหลักธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยต้องเริ่มจาก วิริยะ คือความพากเพียรในการบำรุงรักษา
และปรับปรุงระบบเดิมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดปัญหาการชำรุดเสียหายและยืดอายุการใช้งาน จากนั้นต้องมี จิตตะ
คือการจดจ่ออยู่กับการออกแบบและวางแผนการขยายระบบให้สามารถส่งน้ำได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุก
พื้นที่ในชุมชน พร้อมกันนี้ต้องมี ฉันทะ คือความกระตือรือร้นและความเต็มใจที่จะเรียนรู้และนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ
เข้ามาปรับใช้กับระบบอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นการติดตั้งมิเตอร์อัจฉริยะ หรือระบบลดน้ำสูญเสีย เพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพและส่งมอบน้ำที่มีคุณภาพดีที่สุดในให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน

3. ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร ประสิทธิภาพขององค์กรจะเกิดขึ้นได้จริงต้องเริ่มต้นจาก
บุคลากรทุกคนมี ฉันทะ คือความพอใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พวกเขาต้องใช้ วิริยะ คือความ
พากเพียรในการแสวงหาความรู้ ทักษะ และเทคนิคใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการระบบน้ำประปาที่มีความ
ซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกัน ผู้บริหารต้องมี จิตตะ คือความจดจ่อในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและ
งบประมาณอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ และที่ขาด

ไม่ได้คือการใช้ วิมังสา คือการไตร่ตรองและประเมินผลกลยุทธ์ด้านการพัฒนาบุคลากรและองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรให้มีความเข้มแข็งพร้อมรับมือกับความท้าทายต่างๆ ได้ตลอดเวลา

4. ด้านการควบคุมการผลิตและบำรุงรักษาระบบประปา การผลิตน้ำประปาให้ได้มาตรฐานสูงต้องเริ่มจากความมุ่งมั่นที่จะรักษาคุณภาพสูงสุด ซึ่งสะท้อนผ่าน ฉันทะ คือความพอใจในการทำงานที่ต้องมีความละเอียดรอบคอบ จากนั้นต้องใช้ วิริยะ คือความพากเพียรในการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการผลิตน้ำอย่างเข้มงวด รวมถึงการบำรุงรักษาเชิงป้องกันระบบอุปกรณ์ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและไม่ละเลย เมื่อเกิดปัญหาขึ้น เจ้าหน้าที่ต้องใช้ จิตตะ คือความจดจ่อและมีสติในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพโดยไม่ตื่นตระหนก และที่สำคัญที่สุดคือต้องใช้ วิมังสา คือการไตร่ตรองและวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการผลิตและบำรุงรักษาในระยะยาว เพื่อให้การดำเนินงานมีคุณภาพและยั่งยืน

5. ด้านการบริหารกิจการระบบประปา การบริหารกิจการระบบประปาที่ดีและเป็นธรรมต้องมีพื้นฐานมาจาก ฉันทะ คือความเต็มใจที่จะให้บริการประชาชนด้วยใจอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการทำงานอย่างเต็มที่ จากนั้นต้องมี วิริยะ คือความพากเพียรในการจัดเก็บรายได้ค่าน้ำและบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกันนี้ ผู้บริหารต้องมี จิตตะ คือการจดจ่อและบริหารจัดการการเงินของกิจการอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชน และสุดท้ายคือการใช้ วิมังสา คือการไตร่ตรองและเปิดรับฟังข้อเสนอแนะ ขอร้องเรียน หรือความคิดเห็นจากผู้ใช้บริการ เพื่อนำมาวิเคราะห์และยกระดับการให้บริการของกิจการระบบประปาให้ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างต่อเนื่องและดีขึ้นต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์กรบริหารส่วนตำบลสัน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีที่มุ่งแสวงหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์กรบริหารส่วนตำบลสันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทุกมิติการดำเนินงานมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านระบบผลิตน้ำประปาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงขีดความสามารถทางเทคนิคและการวางโครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการกระจายน้ำสู่ครัวเรือนที่เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาในเชิงระบบคือ กระบวนการจัดบันทึกมาตรวัดน้ำหลักและการตรวจสอบแบ่งน้ำทางกายภาพ ซึ่งแม้จะอยู่ในเกณฑ์ที่ดีแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มการดำเนินงาน บ่งบอกว่าองค์กรจำเป็นต้องเสริมสร้างความละเอียดรอบคอบและการตรวจสอบที่สม่ำเสมอในจุดเชื่อมต่อทางกายภาพเหล่านี้ เพื่อลดการสูญเสียในระบบและเพิ่มความแม่นยำในการบริหารข้อมูล

ในมิติของการบูรณาการหลักพุทธธรรม ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แสดงให้เห็นอย่างประจักษ์ชัดว่า หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำประปาในระดับค่อนข้างสูง ($R = .740$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งคือ เมื่อพิจารณารายธรรมพบว่าหลัก "จิตตะ" หรือความตั้งใจจดจ่อ และ "ฉันทะ" หรือความรักความพอใจในงาน มีความสัมพันธ์สูงสุดต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ข้อค้นพบนี้สะท้อนองค์ความรู้ใหม่ว่า ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการน้ำประปาในระบุดังกล่าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีหรือความพากเพียร (วิริยะ) เพียงอย่างเดียว แต่หัวใจสำคัญอยู่ที่ “ทัศนคติและจิตบริการ” (Service Mind) ของเจ้าหน้าที่ การเปลี่ยนผ่านจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ไปสู่การทำงานด้วยใจรัก

และความเอาใจใส่ต่อทุกขั้นตอนการผลิต จะช่วยลดข้อผิดพลาดและสร้างความยั่งยืนให้กับระบบประปาได้อย่างมีนัยสำคัญ มากกว่าการมุ่งเน้นเพียงความรู้ทางเทคนิคหรือความไต่ตรง (วิมังสา) ในเชิงวิชาการเพียงลำพัง

จากข้อค้นพบข้างต้น ผู้วิจัยจึงมี ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยเห็นควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดนโยบายที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ นำหลักอริยบท 4 มาเป็นแกนหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมในการทำงาน หรือการสร้างขวัญกำลังใจแก่พนักงานที่ปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบสูง นอกจากนี้ องค์กรควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและร่วมบริหารจัดการ เพื่อสร้างความโปร่งใสและลดความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรน้ำในระยะยาว

สำหรับ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยเห็นว่าฝ่ายปฏิบัติงานควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการดูแลแหล่งน้ำดิบและการควบคุมกระบวนการผลิตน้ำให้ได้มาตรฐานความสะอาดอยู่เสมอ โดยนำหลัก "จิตตะ" มาใช้ในการตรวจสอบจุดบกพร่องตามมาตรวัดและแบ่งน้ำอย่างถี่ถ้วนเพื่อป้องกันปัญหาดันทุญ์แฝงจากการรั่วไหลเจ้าหน้าที่ควรได้รับการฝึกอบรมทั้งด้านเทคนิคและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการเผชิญหน้ากับปัญหาเฉพาะหน้า ตลอดจนการสร้างช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็วระหว่าง อบต. กับผู้ใช้น้ำ เพื่อรับฟังคำติชมและนำมาปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นการใช้หลัก "วิมังสา" ในการวิเคราะห์และพัฒนาปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น

ท้ายที่สุด ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอให้นักวิชาการหรือผู้ที่สนใจดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงประเมิณในระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์หลังจากการนำหลักอริยบทธรรมไปใช้อย่างต่อเนื่องว่าส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในเชิงคุณภาพอย่างไร รวมถึงควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่นที่มีบริบททางภูมิศาสตร์และสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างโมเดลการบริหารจัดการน้ำเชิงพุทธที่เป็นสากลและสามารถประยุกต์ใช้ได้ในวงกว้าง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในมิติทางโลกและทางธรรมสืบไป

บรรณานุกรม

- พระศิวการ เตชปญโญ (วันทา). (2562). *ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลดีลัง อำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- มนูญรัตน์ วัฒนศิริ. (2558). *การประยุกต์ใช้อริยบท 4 ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของบ้านดอนมูล อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- กรมชลประทาน. (2554). *การบริหารจัดการน้ำและการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน (สำหรับแนะนำเกษตรกร)*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ฉัตรชัย นาน้อย. (2561). *การบริหารจัดการนิคมอุตสาหกรรมบ้านจัดสรร อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- บุญมี วิชาสิทธิ์. (2560). *การประยุกต์หลักอริยบท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 25*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2550). *ธรรมานุชิต*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวาย จำกัด.
- วิสุทธิ โพธิ์ศรี. (2557). *ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามอริยบทธรรมของพนักงานการไฟฟ้านครหลวง เขตวัดเลียบกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (NESDC). (2567). เป้าหมายที่ ๖ สร้างหลักประกันเรื่องน้ำ และการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้ สำหรับทุกคน.